

MONA SAHLIN THE COMEBACK WOMAN

SÖREN HOLMBERG

Mona Sahlin(s) har inte bara återkommit på toppnivå i svensk politik. Hon har också återkommit i SOM-institutets popularitetsmätningar. Peter Esaiasson var förutseende nog att inkludera Mona Sahlin i SOMs undersökningar 1994 och 1995. Hösten 1994 var hon dåtidens mest populära politiker. Sedan rasade hon dramatiskt året därpå i samband med kontokortsaffären och när hon tog time-out och blev detroniserad som socialdemokraternas kronprinsessa (Esaiasson 1995, 1996).

I SOMs mätning som gäller hur mycket man gillar eller ogillar olika politiker hade Mona Sahlin medeltalet +10 år 1994. Det är ett relativt högt värde på skalan som kan variera mellan -50 (ogillar) och +50 (gillar).¹ Sahlins genomsnitt på +10 var ett bättre resultat än alla då verksamma partiledare hade, inklusive Ingvar Carlsson (s) som låg bäst till med +9. Fallet blev desto större hösten 1995 då Mona Sahlin registrerades för en uppskattningssiffra på låga -6. Det innebär att Sahlin tappade hela 16 enheter i popularitet på ett enda år. Det utan konkurrens största popularitetsraset som någon svensk politiker råkat ut för sedan SOM började sina mätningar för över tjugo år sedan.

En inte särskilt populär tättrio

Den uppenbara frågan nu när Mona Sahlin har kommit tillbaka igen som svensk toppolitiker och ledare för socialdemokraterna är vad som har hänt med hennes popularitet. Att hon har kommit upp ur den impopularitetsgrop hon föll i 1995 kan vi väl utgå ifrån, men har hon lyckats återta positionen som Sveriges mest uppskattade rikspolitiker?

Resultaten i figur 1 ger svaret. För jämförelsens skull visar vi också mätresultaten för de övriga partiledarna. Redovisningen gäller inte bara hur populära partiledarna är bland samtliga svenskar. Den visar också hur uppskattade de olika partiledarna är bland det egna partiets sympatisörer.

Det visar sig mycket riktigt att Mona Sahlin kommit upp ur gropen från 1995, men också att hon 2007 är med och slåss om titeln Sveriges mest populära partiledare. Men hon är inte ensam på toppen. Hennes genomsnittspopularitet är +2 bland samtliga svars personer. Samma medelsiffra har också Fredrik Reinfeldt (m) och den nye folkpartiledaren Jan Björklund. I Reinfeldts fall innebär resultatet en rejäl ned-

gång sedan valåret 2006 då han hade +11. Hans start har inte varit lyckosam, varken när det gäller den personliga populariteten eller när det gäller alliansregeringens opinionsstöd. För Björklund är dock +2 en bra siffra, klart bättre än företrädarens Lars Leijonborgs (fp) uppskattning på -5 år 2006.

Men när det gäller Mona Sahlin är +2 inte ett odelat positivt resultat. Det är klart sämre än vad hon hade 1994 (+10). Och att vara med och konkurrera om titeln Sveriges mest populära partiledare med ett så jämförelsevis svagt resultat som +2 kan inte kännas tryggt. Alla andra mätår i SOMs historia har vi alltid haft någon eller några partiledare med högre popularitetssiffror än vad topptrion Sahlin, Björklund och Reinfeldt lyckas uppnå 2007. Dagens mest uppskattade partiledare är helt enkelt inte särskilt populära.

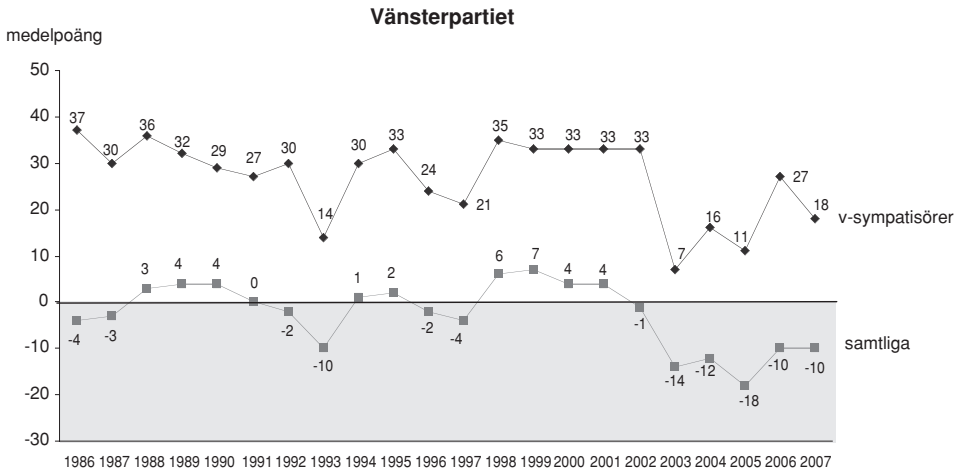
Mest populär i SOMs mät historia har Ingvar Carlsson varit med resultatet +20 1986 och 1987. Carlsson har också varit topplacerad vid inte mindre än sju mät tillfällen (1986-1988, 1991-1993, 1995), senast hans avskedsår 1995 med resultatet +8. Andra svenska partiledare som toppat något eller några år är Bengt Westerberg (1989-1990), Lars Werner (1990), Alf Svensson (1991, 1998-2000), Carl Bildt (1996-1997), Göran Persson (2001-2003) och Fredrik Reinfeldt (2004-2007).

Det är tuffare att komma med på topplistan om man är partiledare för ett mindre parti. Partiledarna för de två stora partierna har en stor fördel eftersom väljare har en klar tendens att ge höga uppskattningspoäng till det egna partiets ledare. Vi vet det eftersom vi mäter partiernas popularitet på samma skala som partiledarnas. Och då visar det sig att korrelationen mellan hur svarspersonerna bedömer ett parti och dess ledare i genomsnitt håller sig kring höga +.75. Människor som tenderar att gilla ett parti mycket tenderar också att gilla partiets ledare mycket. Och tvärtom. Gillar man inte ett parti ogillar man oftast också dess ledare.

Populär bland de egna?

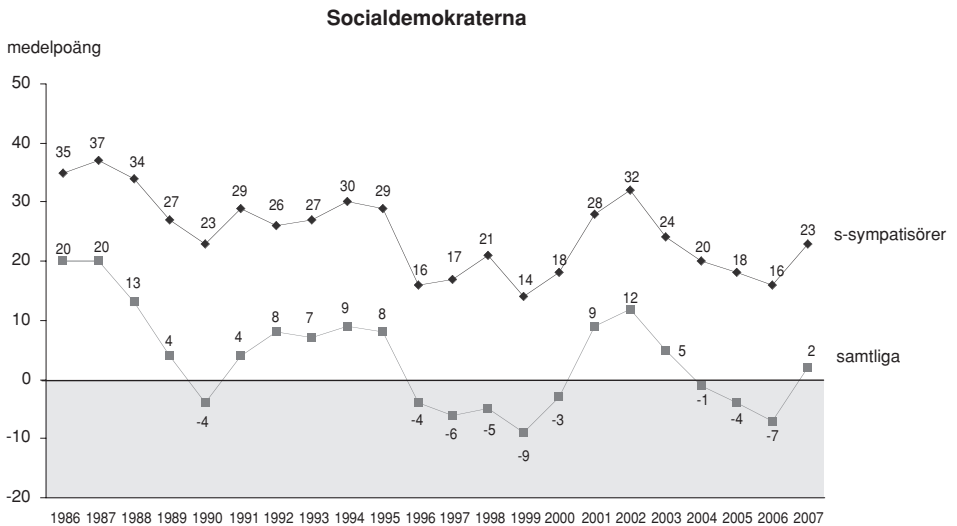
Ett annat sätt att värdera partiledarnas popularitet är följaktligen att studera hur uppskattade de är på hemmaplan, bland sina egna sympatisörer. Då för vi en annan rangordning. Fredrik Reinfeldt toppar då ensam med resultatet +34 bland moderata sympatisörer (ned dock från +38 år 2006), följd av Maud Olofsson (c) på +32 bland centersympatisörer och Göran Hägglund (kd) på +26 bland kd-sympatisörer. Mona Sahlin kommer här först på delad fjärde plats med popularitetssiffran +23 bland socialdemokratiska sympatisörer. Hon delar fjärdeplatsen med miljöpartiets Maria Wetterstrand. Sist kommer Lars Ohly (v) och Peter Eriksson (mp) med +18 respektive +17 bland de egna sympatisörerna. De båda är också de partiledare som hamnar sist i popularitet bland hela svenska folket. Eriksson med -5 och Ohly allra sist med -10.

Figur 1 Partiedarpopularitet (medeltal)

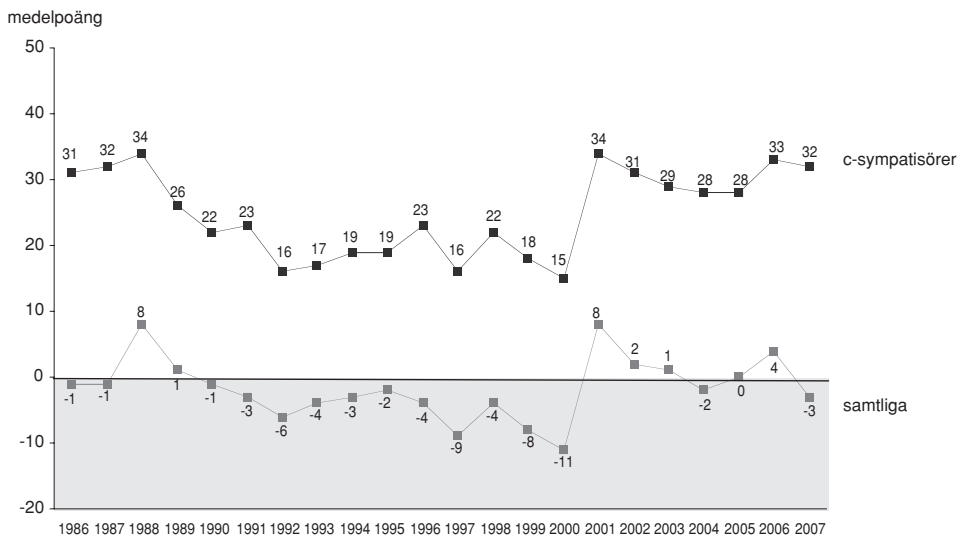
Fråga: "Den här frågan gäller hur mycket man allmänt sett gillar respektive ogillar de olika partiledarna"

Kommentar: Mätningen gäller Lars Werner 1986-1992, Gudrun Schyman 1993-2002, Ulla Hoffman 2003 och Lars Ohly 2004-2007. Respondenterna fick använda sig av en skala mellan -5 (ogillar) och +5 (gillar). I redovisningen har resultaten multiplicerats med 10 för att undvika decimaler.

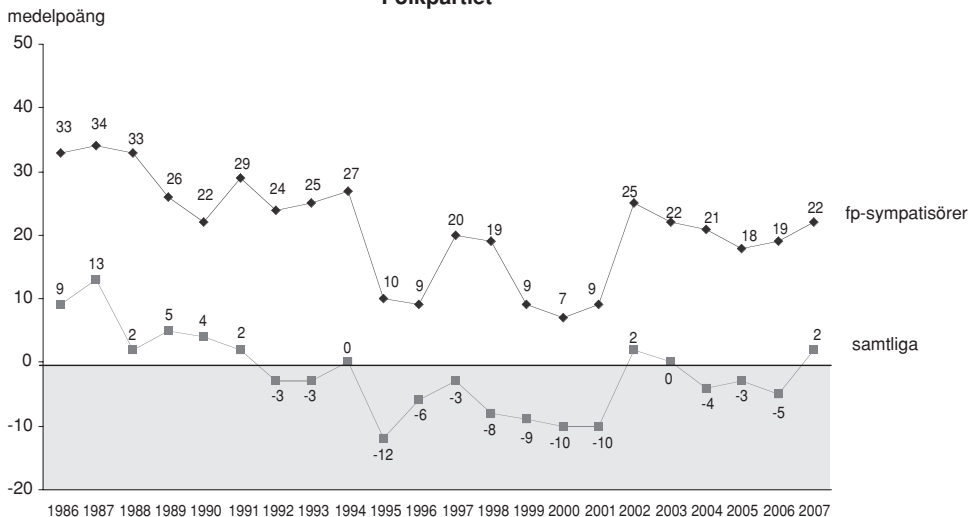
Kommentar: Ingvar Carlsson 1986-1995, Göran Persson 1996-2006. Mona Sahlin 2007.

Centerpartiet

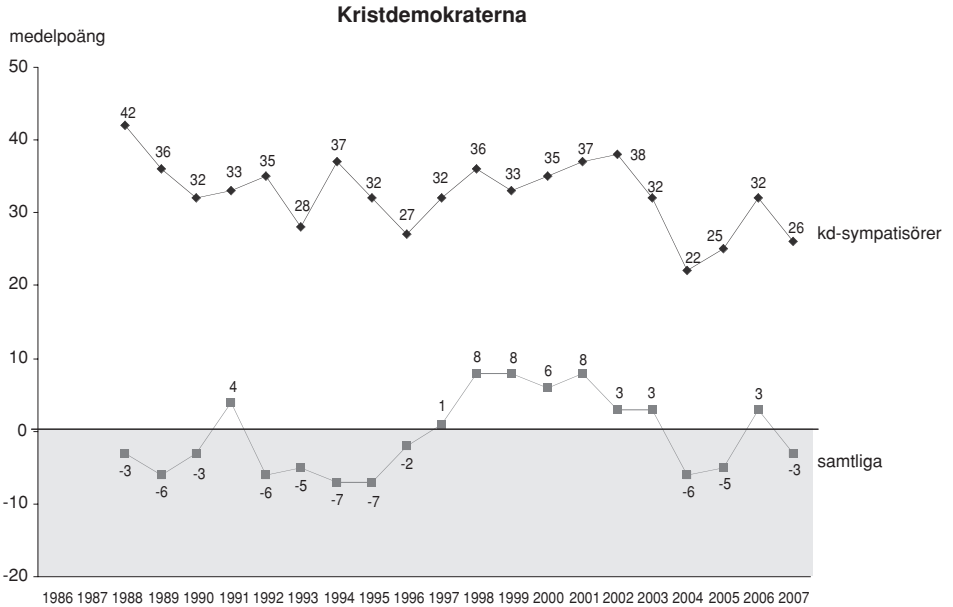

Kommentar: Karin Söder 1986, Olof Johansson 1987-1997, Lennart Daléus 1998-2000, Maud Olofsson 2001-2007.

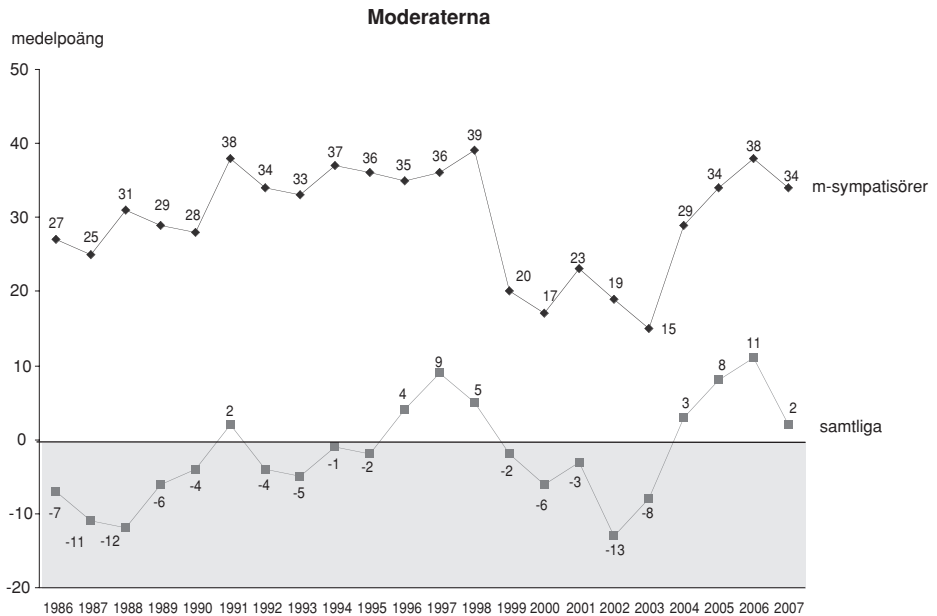
Folkpartiet

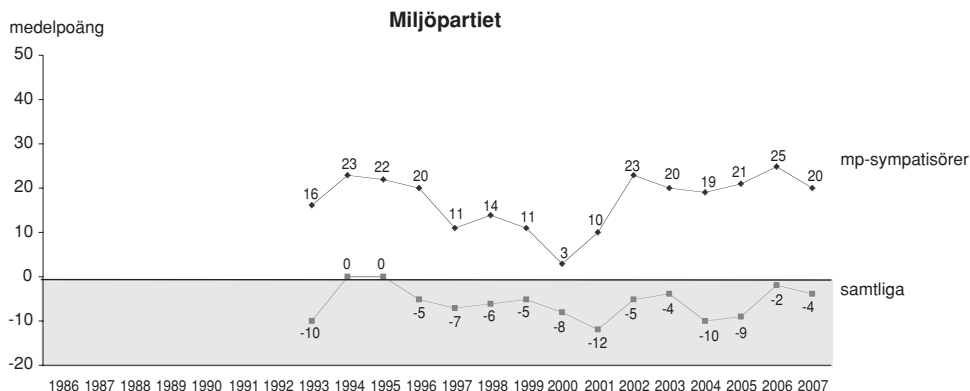
Kommentar: Bengt Westerberg 1986-1994, Maria Leissner 1995-1996, Lars Leijonborg 1997-2006, Jan Björklund 2007.

Kommentar: Alf Svensson 1986-2003, Göran Hägglund 2004-2007.

Kommentar: Carl Bildt 1986-1998, Bo Lundgren 1999-2003, Fredrik Reinfeldt 2004-2007.

Kommentar: Resultaten gäller för mp:s manliga språkrör Birger Schlaug t o m 1997. Därefter är resultaten sammanvägda för kvinnliga och manliga språkrör. 1998 Birger Schlaug och Marianne Samuelsson, 1999 Birger Schlaug och Lotta Nilsson-Hedström, 2000-2001 Matz Hammarström och Lotta Nilsson-Hedström, 2002-2007 Peter Eriksson och Maria Wetterstrand.

Resultat för kvinnliga språkrör	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mp-sympatisörer	+4	+3	+6	+10	+24	+24	+20	+24	+29	+23
samtliga	-7	-4	-8	-12	-4	-2	-9	-7	+1	-2
Resultat för manliga språkrör	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
mp-sympatisörer	+23	+19	-0	+10	+21	+15	+17	+18	+20	+17
samtliga	-5	-5	-8	-11	-5	-5	-10	-11	-5	-5

Tilläggs bör kanske att resultaten gäller för riksdagspartiernas ledare. Om vi också inkluderar sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson får vi ytterligare en konkurrent om bottenplatsen. Åkesson är 2007 med för första gången i SOMs mätning. Hans popularitet bland samtliga svars personer är bland de lägsta vi någonsin mätt för en nationell politiker (-18). Dock inte i närheten av Vivianne Franzéns (nyd) bottenrekord på -26 från 1994. Bland sd-sympatisörer fick Åkesson +18, alltså ungefär samma låga nivå som Ohly och Eriksson bland sina sympatisörer.

Jimmie Åkesson är (ännu) inte lika känd som de mer etablerade partiernas ledare. Andelen svars personer som anger att de känner till honom var 55 procent 2007. Motsvarande andel för riksdagspartiernas ledare varierar mellan 86 procent för folkpartiets nye partiledare (Jan Björklund) och 99 procent för Fredrik Reinfeldt och Mona Sahlin.²

Ingen kvinnobonus men heller ingen negativ reaktion bland män

Könsfaktorn är naturligtvis intressant när vi för första gången har fått en kvinnlig partiledare för Sveriges största parti. Tidigare forskning kring huruvida kvinnor och

män uppskattar partiledare utifrån könsmissiga grunder har visat på mycket begränsade samband. Det finns en tendens att kvinnor i genomsnitt bedömer alla partiledare något mer positivt än män, och det oavsett kön hos partiledaren. Men därutöver finns en viss könseffekt. Ledande kvinnliga politiker och partiledare tenderar oftast att få något mer uppskattning av kvinnor än av män. Manliga partiledare däremot är i allt väsentligt lika populära eller ogillade bland både kvinnor och män (Esaiasson 1995, Wängnerud 2004).

I SOM-studien 2007 gav kvinnor i genomsnitt +3,7 högre popularitetspoäng till partiledarna än männen. Alla partiledare utom en fick högre uppskattningssiffror bland kvinnor än bland män. Undantaget är Fredrik Reinfeldt som fick 1 enhets högre uppskattning bland män än bland kvinnor. Störst könsskillnader i bedömningarna återfinns för två kvinnliga partiledare. Mest tydligt för Maud Olofsson som var +7 enheter mer populär bland kvinnor än bland män och för Maria Wetterstrand med +6.

För Mona Sahlin är motsvarande siffra +4 enheter mer uppskattad bland kvinnor än bland män.³ Resultatet för Sahlin (+4) är detsamma som genomsnittet för samtliga partiledare. Någon speciell kvinnobonus har alltså inte Mona Sahlin när det gäller populariteten. Men heller inte någon negativ reaktion bland män. Relativt sett är hon lika uppskattad bland kvinnor och män. Det är en slutsats som också Peter Esaiasson drog utifrån sina mer elaborerade analyser baserade på data från 1994-95 (Esaiasson 1995).

Bland socialdemokratiska sympatisörer är Mona Sahlin lika populär i båda könen, +23 bland kvinnor och +23 bland män. Intressant nog har Fredrik Reinfeldt ett liknande könsneutralt stöd bland m-sympatisörer. Bland m-kvinnor får han +34 precis som bland m-män. Två partiledare som dock har en viss könsdifferentiering i uppskattningen bland de egna är Maud Olofsson och Göran Hägglund som båda är mer populär bland kvinnor än bland män på hemmaplan, +5 respektive +9. Men i dessa båda fall är resultatet inte unikt för de egna sympatisörerna. Olofsson och Hägglund är de två partiledare som genomgående är något mer uppskattade bland kvinnor än bland män i alla partigrupper.

Inget dragplåster

Popularitet är inte nödvändigtvis samma sak som dragningskraft på väljarna. På samma sätt behöver inte en svag uppskattning innebära en avgörande nackdel för en partiledare. Valforskningen har visat på förhållandevis begränsade effekter av partiledarnas personliga popularitet. Dragplåster och sänken har funnits i modern svensk valhistoria men de är inte vanliga. I de flest fall kan vi inte spåra några oberoende effekter på valutslagen av olika partiledares popularitet (Oscarsson och Holmberg 2008).

Det mått vi använder i SOM för att uppskatta partiledarnas potentiella förmåga att vinna röster för sina partier bygger på en systematisk jämförelse mellan partile-

darens och partiets popularitet. Ett dragplåster bör vara mer uppskattat än sitt parti för att personligen dra röster. En partiledare som tvärtom är mindre populär än sitt parti löper risken att istället bli ett sänke som åsamkar sitt parti röstförluster. I SOM-undersökningarna mäts partiernas popularitet på samma elvgradiga skala som partiledarnas. Det gör att vi kan studera partiledarnas uppskattning under kontroll för partiernas.

Tabell 1 Partiledarna som dragplåster eller sänken i kampen om opinionen 1986 – 2007 (medeltalsskillnader)

Partiledarnas popularitet jämfört med det egna partiets bland samtliga väljare

Partiledare	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07
v	+13	+14	+15	+15	+15	+13	+11	+4	+10	+9	+5	+3	+10	+11	+8	+8	+4	-4	-1	-3	+2	+1
s	+10	+9	+4	+2	±0	+1	±0	-2	-2	+3	-4	-8	-10	-10	-7	-2	+1	-1	-3	-4	-10	-5
mp	-	-	-	-	-	-	-	-7	-2	-5	-5	-5	-6	-4	-2	-4	+1	+4	+1	+1	+1	-3
c	±0	-2	+3	+1	-1	-5	-4	-3	-4	-1	-1	-4	-2	-5	-6	+4	+1	+1	±0	-1	+2	±0
fp	+6	+5	+1	+3	+2	+2	±0	±0	+1	-6	-1	±0	-5	-6	-6	-8	-3	-2	-3	-5	-4	+4
kd	-	-	+5	+3	+4	+4	+3	+4	+5	+5	+5	+8	+8	+8	+8	+8	+7	+7	+2	+2	+6	+5
m	±0	-4	-11	±0	-2	+4	+3	+3	+6	+3	+8	+11	+9	-1	-3	-1	-4	-5	+5	+6	+8	+6
Snitt fem partiledare	+6	+4	+2	+4	+3	+3	+2	±0	+2	+2	+1	±0	±0	-2	-3	±0	-0	-2	-0	-1	-0	+1
Snitt sju partiledare								-1	+2	+1	+1	+1	+1	-1	-1	+1	+1	±0	+0	-1	+1	+1

Partiledarnas popularitet jämfört med det egna partiets bland egna sympatisörer

Partiledare	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07
v	-1	±0	±0	+4	+3	-3	-2	-12	-6	±0	-3	-9	±0	+2	±0	-2	-2	-26	-10	-16	-5	-12
s	±0	+1	-1	-1	-4	-4	-5	-5	-4	-2	-8	-9	-10	-13	-11	-4	-2	-3	-5	-10	-16	-8
mp	-	-	-	-	-	-	-	-14	-7	-7	-8	-14	-21	-20	-23	-17	-10	-10	-7	-6	-13	-7
c	-3	-6	-3	-4	-5	-13	-14	-12	-12	-12	-7	-10	-10	-15	-13	+1	-2	-1	-1	±0	-1	±0
fp	+3	+4	-2	+1	-2	±0	-1	+1	-2	-19	-15	-6	-14	-17	-20	-25	-8	-5	-7	-10	-14	-7
kd	-	-	+1	+1	+2	-3	±0	-4	+1	+2	±0	+3	+3	+4	+3	+3	+2	+2	-8	-9	±0	-6
m	-6	-11	-6	-3	-3	+1	+2	±0	+3	+2	+3	+5	+2	-15	-16	-12	-17	-18	-2	±0	+2	±0
Snitt fem partiledare	-1	-3	-2	-1	-2	-4	-4	-6	-5	-6	-6	-6	-6	-12	-12	-8	-6	-11	-5	-7	-7	-5
Snitt sju partiledare								-7	-5	-5	-5	-6	-7	-11	-11	-8	-6	-9	-6	-7	-7	-6

Kommentar: Resultaten visar hur populära partiledarna är i jämförelse med sina egna partier. Differensmättet kan variera mellan +100 (partiledaren mer populär än partiet) och -100 (partiet mer populär än partiledaren). Plusvärden indikerar m a o att partiledaren är mer populär än partiet, medan minusvärden visar att partiledaren är mindre populär än sitt parti. Partiernas och partiledarnas popularitet har mätts på en gillar-ogillar skala med värden mellan +5 (gillar) och -5 (ogillar). Resultaten för mp:s språkrör är sammanvägda fr o m 1998. Dessförinnan gäller resultaten för mp:s manliga språkrör. Snittsiffrorna inkluderar inte resultaten för sd och Jimmie Åkesson. Sd:s popularitet bland samtliga svarande 2007 var -29 och Åkessons uppskattning -18, en skillnad på +11 enheter i partiledarens favör. Bland enbart sd-sympatisörer fick sd uppskattningen +37 mot +18 för Åkesson, en skillnad på -19 enheter till partiledarens nackdel.

Resultaten i tabell 1 visar att vi 2007 inte hade något potentiellt dragplåster bland partiledarna. Ingen partiledare var mer populär än sitt parti bland de egna sympatisörerna. Reinfeldt och Olofsson kom närmast. De var lika uppskattade som sina partier bland moderata respektive centerpartistiska sympatisörer. Övriga partiledare var klart mindre populära än sina partier bland de egna anhängarna. Det gäller speciellt Lars Ohly och Jimmie Åkesson, men också Mona Sahlin, Jan Björklund, Göran Hägglund och miljöpartiets båda språkrör.

För Mona Sahlin är resultatet speciellt bekymmersamt eftersom hon är den av alla partiledare som bland samtliga svarspersoner har sämst personliga popularitets-siffror relativt det egna partiet. Flera av de borgerliga partiledarna har här klart mer positiva siffror, till exempel Björklund, Reinfeldt och Hägglund. Mona Sahlins personliga uppskattning är +2 bland samtliga svenskar jämfört med +7 för det socialdemokratiska partiet. Hon är alltså klart mindre uppskattad än partiet såväl bland samtliga svarspersoner (-5) som bland socialdemokratiska sympatisörer (-8). Mona Sahlin är långt ifrån att vara ett potentiellt dragplåster. Dock är hennes resultat bättre än Göran Perssons 2006. Han var -10 enheter mindre populär än socialdemokratiska partiet bland samtliga svenskar och minus hela 16 enheter bland s-sympatisörer.

Titelmatchen 2010

Socialdemokraternas återkomst som ett 40/45-procentsparti i opinionsmätningarna efter valet och partiledarskiftet kan alltså inte tillskrivas Mona Sahlins personliga popularitet. Så uppskattad är hon inte, varken bland svenska folket eller bland de egna. Hon har skakat av sig de dåliga siffrorna från 1995 – året när kontokortsaffären exploderade i media och hon inte blev Ingvar Carlssons efterträdare. Men hon har ännu inte nått upp till den stora uppskattning hon hade när hon var den utvalda kronprinsessan 1994.

Den stora testen kommer dock först 2010. Det är främst då som en partiledare skall var ett dragplåster. Mona Sahlin har inte prövats som ledare i en valrörelse. Hon har först chansen att öva sig i EU-valet 2009. Sedan kommer titelmatchen 2010.

Noter

- ¹ Frågan gäller hur mycket man allmänt sett gillar eller ogillar de politiska partierna och partiledarna (ibland också andra ledande politiker). Svaren kan avges på en skala mellan -5 (ogillar) och +5 (gillar). Medeltalen har i texten och i resultatredovisningen multipliserats med 10 för att undvika decimaler.
- ² Kännedomsandelarna för övriga partiledare är: Maud Olofsson 98 procent, Lars Ohly 96, Peter Eriksson 89, Maria Wetterstrand 91 och Göran Hägglund 90

procent. Kännedom är definierad som att svarspersonen satt ett kryss på gillar-ogillarskalan och *inte* kryssat för att personen är okänd. Procentbasen utgörs av de personer som besvarat respektive partiledarfråga med antingen ett uppskattningskryss mellan -5 och +5 eller kryssat för ”personen är okänd för mig”.

- ³ Resultaten för övriga partiledare är: Ohly +4 enheter mer populär bland kvinnor än bland män, Björklund +2, Eriksson +5, Hägglund +4 och Jimmie Åkesson +2.

Referenser

- Esaiasson, Peter (1994). Mosiga Mona och andra historier. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Det gamla riket*. Göteborg: SOM-institutet
- Esaiasson, Peter (1995). Mona Sahlins förlorade popularitet. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Mitt i 90-talet*. Göteborg: SOM-institutet
- Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören (2008). *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Wängnerud, Lena (2004). Personfaktorernas betydelse. I Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören (red) *Kampen om euron*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen